

Vrijwilligers in soorten en maten

ONDERDEEL VAN
www.pep-eboek.nl,
de praktische gids voor
organisaties die met
vrijwilligers werken

UITGEGEVEN DOOR
PEP Den Haag
www.pepdenhaag.nl
070-302 44 44

Maak kennis met drie categorieën

De wereld is de laatste decennia sterk veranderd, waardoor de vrijwilliger van nu niet erg meer lijkt op die van vroeger. Vooral de individualisering van de westerse maatschappij en in het verlengde daarvan de opkomst van persoonlijke interesses en een actuele agenda beïnvloeden de moderne vrijwilligers. Ook zijn vrijwilligers steeds mondiger geworden. Ze gedragen zich als consumenten die eisen stellen en wensen hebben. In deze folder maakt u kennis met de episodische, de traditionele en de geleide vrijwilliger.

Categorie 1: de episodische vrijwilliger

Door de actuele agenda's, projectmatig denken en de mondigheid van vrijwilligers heeft het vrijwilligerswerk een episodisch karakter gekregen. Het levensverhaal van mensen vertoont opeenvolgende 'afleveringen', en zij kiezen ook vrijwilligerswerk dat het best past bij de aflevering van het moment.

Het is dus niet zo dat men door de individualisering per definitie minder vrijwilligerswerk is gaan doen. Die ontwikkeling heeft er vooral toe geleid dat vrijwilligerswerk moet passen bij de behoeften of frustraties van een levensfase of een bepaald moment. Dat betekent ook dat mensen meer en meer kiezen voor een *functionele* invulling van vrijwillige inzet.

De episodische vrijwilliger vertoont de volgende kenmerken:

- laat zich leiden door een eigen agenda
- denkt projectmatig
- bindt zich niet voor lange tijd
- is mondig en heeft een goed beeld van wat hij of zij wil
- is veelal hoog opgeleid
- wil er zelf ook iets uithalen

Voorbeeld: een episodische vrijwilliger in acht levensfasen

1. Hans is 16 en doet vrijwilligerswerk bij een hockeyclub in Den Haag. Hij vindt het leuk om er samen met zijn vrienden na de training aan bij te dragen dat de club goed draait.
2. Hans is 18 en gaat studeren in Leiden. Daar gaat hij vrijwilligerswerk doen als taalmaatje, want hij vindt het van belang dat niet-Nederlanders goed kunnen integreren. Bovendien studeert Hans cultureel werk en doet hij zo ervaring op die hij op zijn cv kan zetten.
3. Hans ontmoet in de slotfase van zijn studie Mieke die graag met hem danslessen volgt. Elke eerste zaterdag van de maand staan Hans en Mieke daar achter de bar.
4. Hans studeert af en gaat met Mieke samenwonen in Utrecht. Om zich daar snel thuis te kunnen voelen zetten ze zich in voor hun wijk en sluiten ze zich aan bij een bewonersorganisatie.
5. Hans en Mieke krijgen na enkele jaren een kindje. Ze vinden het van belang dat er goede speelruimte is en richten samen een stichting op die speelpleinen onderhoudt.
6. Hans' kind wordt dertien en wil gaan voetballen. Iedere zaterdagmiddag staat Hans bij de voetbalvereniging achter de bar.
7. Hans' kind gaat het huis uit. Hij en Mieke gaan weer dansen en elke laatste zaterdag van de maand staat Hans daar achter de bar.
8. Hans gaat met pensioen. Hij kan het niet aanzien dat er kansarme kinderen zijn. Hans richt een stichting op die hun belangen vertegenwoordigt, want Hans gelooft niet in kansarme kinderen, alleen in hopeloze structuren.

Categorie 2: de traditionele vrijwilliger

Naast deze vrijwilliger, die projectmatig denkt en steeds op zoek is naar wat er voor hem of haar in zit, bestaat er uiteraard nog een vrijwilliger die zich voor lange tijd verbindt aan vrijwilligerswerk in een traditioneel maatschappelijk verband. Vaak gaat het hier om mensen die een passie delen of een gezamenlijke hobby hebben en hun vrijwillige inzet daaraan verbinden. Dit zijn niet per definitie oudere vrijwilligers, maar wel mensen die standvastig zijn. Hun inzet kan vaak dertig jaar duren en is vaak territoriaal bepaald.

De episodische vs. de traditionele vrijwilliger

De sterk opgekomen episodische vrijwilliger breekt met het klassieke patroon van de traditionele vrijwilliger. Een episodische vrijwilliger zet veelal de eigen doelstellingen op de voorgrond en wordt gedreven door een actuele agenda. Veranderingen in de eigen levensloop hebben dan ook invloed op de vormgeving van de vrijwillige inzet. Bijgevolg wordt vrijwillige inzet minder duurzaam en vrijwilligers tonen in het verlengde daarvan ook een minder sterke binding met een organisatie.

Categorie 3: de geleide vrijwilliger

Door de invoering van de Participatiewet in januari 2015 krijgen steeds meer vrijwilligersorganisaties te maken met 'geleide' vrijwilligers: mensen die een tijd lang niet hebben geparticipeerd en via vrijwilligerswerk hun plek in de samenleving weer willen vinden. Zij worden begeleid naar, en bij, hun vrijwilligerswerk. Dat levert de samenleving meer vrijwilligers op, terwijl deze vrijwilligers nieuwe sociale contacten opdoen, waardering ontvangen en de kans krijgen om te leren. Een deel van deze geleide vrijwilligers zet daarna nog een volgende stap, naar een opleiding of betaald werk.

In tegenstelling tot de episodische en de traditionele vrijwilliger heeft de geleide vrijwilliger geen actuele agenda of passie, maar gaat hij of zij zich eerder vrijwillig inzetten door het enthousiasme of het toedoen van derden. In het geval van mensen met een WW-uitkering is vrijwilligerswerk niet verplicht, maar kan het hen wel ontheffen van de sollicitatieplicht indien het hun kansen op betaald werk kan vergroten. Dit ligt anders voor bijstandsgerechtigden. Zij kunnen door gemeenten worden verplicht om een zogenaamde tegenprestatie te leveren. In Den Haag betekent dit dat bijstandsgerechtigden worden verleid tot het verrichten van twee dagdelen vrijwilligerswerk per week in ruil voor het behoud van de bijstandsuitkering.

Omgang met geleide vrijwilligers

Geleide vrijwilligers zijn, anders dan vaak wordt beweerd, niet ongemotiveerd. Wel maken ze vaak een duidelijke eigen keuze en zullen ze vervolgens niet gemakkelijk voor iets anders gaan. Daarnaast is het van belang uw verwachtingen jegens hen in het begin aan te passen. De persoon in kwestie heeft wellicht jaren niet geparticipeerd. Deze situatie vraagt ook om extra aandacht voor:

- een stap-voor-stap-kennismaking met de organisatie;
- een maatwerkbenadering bij het matchen van persoon en organisatie;
- aansluiting bij de eigen motivatie, mogelijkheden en omstandigheden, met geduld van uw kant;
- aansluiting bij de eigen talenten en passies, met keuzevrijheid;
- tijd en ruimte om in het werk te groeien;
- voldoende erkenning en waardering;
- persoonlijk contact.

Deze groep vraagt meer tijd en ondersteuning dan reguliere vrijwilligers. Wees ook in latere fasen bereid uw verwachtingen bij te stellen. Indien u let op deze aandachtspunten en op de valkuilen, zoals te hoge of snelle verwachtingen, kunt u ook hier een vertrouwde, betrouwbare en gemotiveerde vrijwilliger aan overhouden.

De door derden gestuurde vrijwilligers, een aparte categorie?

Een aparte vorm van geleide vrijwilligers zijn die vrijwilligers die door derden worden gestuurd. Hierbij kunt u denken aan de maatschappelijke stage vanuit onderwijs, of de ambitie van het in 2017 aangetreden kabinet om een maatschappelijke dienst in te voeren. Ook bedrijven laten in het kader van maatschappelijk betrokken ondernemen steeds vaker werknemers als vrijwilligers aan de slag gaan. Een maatschappelijke stage met vrijwilligerswerk kan studenten studiepunten opleveren. De werknemers krijgen hun uren gewoon uitbetaald, terwijl de werkgever kan pronken met de maatschappelijke betrokkenheid die hij getoond heeft.

De inzet van deze vrijwilligers is meestal tijdelijk, relatief kortdurend (een of twee dagen) en staat vaak los van de andere vrijwilligerswerkzaamheden. Zo gaan werknemers die gedurende twee dagen vrijwilligerswerk uitvoeren vaak aan de slag met een duidelijke omliggende klus, zoals het opknappen van de eetzaal in een verzorgingstehuis. Binnen bedrijven ziet men dit steeds vaker ook als een vorm van teambuilding. Deze extra handen zijn natuurlijk meer dan welkom en u doet er dan ook goed aan met zulke partijen in zee te gaan. Het kan u veel geld besparen en iedereen wordt er beter van. Ook biedt het kansen voor werving. Zo kunt u tijdens een koffiemoment uw organisatie aan deze tijdelijke vrijwilligers voorstellen en inzichtelijk maken welke maatschappelijke waarde u vertegenwoordigt. Misschien zitten er wel potentiële vrijwilligers tussen!

Ook NLDoet (www.nldoet.nl) is een initiatief dat zulke vrijwilligers op de been brengt. NLDoet, georganiseerd door het Oranjefonds (www.oranjefonds.nl), is een landelijke tweedaagse actie die vrijwilligerswerk onder de aandacht brengt. Organisaties kunnen 'klussen' aanmelden waar vervolgens vrijwilligers, meestal als groep, op kunnen inschrijven. Het gaat veelal om klussen waar de organisatie zonder die eenmalige extra handen niet aan toekomt: onderhoud van de tuin, een noodzakelijke verbouwing voor het gebouw, een uitstapje met cliënten of bewoners, etc.

Wegens het eenmalige karakter van deze vormen van vrijwilligerswerk laten we ze hier verder buiten beschouwing. De hier geschetste onderverdeling in categorieën vrijwilligers is bedoeld om u meer inzicht te verschaffen in het werven, binden en behouden van vrijwilligers. Dat is grotendeels niet van toepassing op 'gestuurde' vrijwilligers. Werving van deze vrijwilligers verloopt via derden en er is dus geen één-op-één-contact tussen de organisatie en de vrijwilliger(s). Wel kunt u lessen die te trekken zijn uit het binden en behouden van reguliere vrijwilligers ook deels op zulke tijdelijke vrijwilligers toepassen.